

Från ungdomsgårdar till kulturarena

Omläggning av ungdomsverksamhet
för kulturskapande, kreativitet och
entreprenörskap

Åsa Aretun

Tema Barn

Från ungdomsgårdar till kulturarena

Omläggning av ungdomsverksamhet
för kulturskapande, kreativitet och
entreprenörskap

Åsa Aretun

Tema Barn
Forskningsrapport 2012:3
Linköping 2012

© Tema Barn, Tema, Linköpings universitet 2012

Grafisk form: Tomas Hägg, LiU-Tryck

Tryck: LiU-Tryck

Distribution: Tema Barn, Tema, Linköpings universitet

Tema Barn bedriver tvärvetenskaplig tematisk forskning om barn, barndom och familj, historiskt och i samtiden. Barns aktörskap och barnperspektiv är av centralt intresse, liksom barndomens förändrade innebörder över tid och rum.

Denna rapportserie startades 2012 och presenterar forskning från tema Barn.

Rapporten och dess bilagor finns tillgänglig på <http://www.tema.liu.se/tema-b/publikationer?l=sv>

Adress:
Tema Barn
Linköpings universitet
581 83 LINKÖPING
www.tema.liu.se/tema-b

Innehåll

Förord	10
Sammanfattning	12
Inledning	14
Bakgrund och händelseförlopp.....	16
Från fritidsgårdar till kulturarena.....	17
Främja kontra förebygga: konflikten mellan nämnd/förvaltning och fritidsgårdens personal.....	22
Användning av expertis	25
Den lokala kulturpolitiken, kreativa platser och ungas kulturproduktion.....	28
Delaktighet och produktivitet.....	31
Avslutande diskussion.....	33
Referenser.....	36
Summary	40

Förord

Föreliggande rapport har tillkommit inom ramen för tema Barns samverkan med Katrineholms kommun i det så kallade 50-miljonersprojektet. År 2008 fick Folkhälsoinstitutet ett regeringsuppdrag att fördela 50 miljoner till sex kommuner för att stimulera utveckling av lokalt sektorsövergripande hälsofrämjande arbete för barn och ungdomar. Katrineholm blev en av dessa sex utvalda kommuner. En förutsättning för att utvecklingsarbetet skulle genomföras var att det skedde i samverkan med ett forskningslärosäte. Katrineholms kommun hade vid tiden för ansökan etablerat ett samarbete med tema Barn, Linköpings universitet. Tema Barns forskningsinriktning och fokus på barns och ungdomars liv och villkor ur ett process- och deltagarorienterat perspektiv ansågs ligga väl i linje med den kommunala ambitionen att med barns och ungdomars perspektiv som utgångspunkt utveckla insatser för att främja barns delaktighet, sociala välbefinnande och psykiska hälsa.

Barn- och ungdomsprojektet bestod av fyra olika insatser som skulle genomföras under den aktuella tidsperioden 2009-2011. Ung Kultur och Fritid utgjorde en av dessa insatser. Syftet var att stärka ungdomars delaktighet och inflytande i frågor som gällde fritidsverksamheter för barn och unga i Katrineholm. Övriga tre insatser riktades till grundskola och gymnasieskola varav två hade formen av specifika metoder för att stärka barns psykiska hälsa: SET (*Social Emotionell Träning*) för skolbarn i alla år respektive DISA (*Din Inre Styrka Aktiveras*) för tonårsflickor. Båda dessa var manual-baserade metoder som vid den aktuella tidpunkten hade rekommenderats av Folkhälsoinstitutet. En fjärde bred insats för att motverka mobbning i Katrineholms skolor omfattades också av det så kallade *Säg STOPP!* projektet, vilket utvecklades lokalt i Katrineholm av lärare från Kulturskolan för barn i år fyra.

Forskargruppen från tema Barn har bestått av professor Karin Zetterqvist Nelson, doktorand Sofia Kvist Lindholm, fil dr Åsa Aretun, forskarassistent (ht 2009-vt 2010), fil dr Tobias Samuelsson, forskarassistent (ht 2010), samt fil dr Anette Wickström, lektor/forskarassistent (vt 2011-ht 2011)

Föreliggande rapport behandlar mer specifikt insatsen Ung Kultur och Fritid och baseras på en studie av fil dr Åsa Aretun.

Sammanfattning

År 2009 tilldelades Katrineholms kommun medel från Statens Folkhälsoinstitut för satsningar på lokalt sektorsövergripande hälsofrämjande arbete för barn och ungdomar. Den här rapporten behandlar en av satsningarna, Ung Kultur och Fritid. Bakgrunden till satsningen var att ungdomar var missnöjda med hur ungdomens hus, som öppnat ett par år tidigare i Katrineholm, hade utvecklat sig. Det hade inte blivit den sociala mötesplats och "hängställe" efter skolan som många hade hoppats på och deras deltagande begränsades till konserter vissa helger. Satsningen som initierades av det dåvarande folkhälsorådet i Katrineholms kommun syftade till att öka ungdomars inflytande och delaktighet över verksamhetens utformning i ungdomens hus med målet om att öka tillgängligheten. Kultur- och turismnämnden var huvudman för verksamheten. De startade huset med syftet att skapa en arena för estetisk och kulturskapande verksamhet riktad mot ungdomar, men resurserna för att driva verksamheten var initialt små. Rapporten belyser hur hälsosatsningen kom att inordnas i nämndens och den tillhörande förvaltningens pågående arbete med att avveckla fritidsgårdsverksamhet i syfte att omfördela resurser till en kulturarena för ungdomar, något som kom att motiveras utifrån ett hälsoperspektiv. Kommunledningen kom att ta över ansvaret för genomförandet av kulturarenan i samband med beslut om att arenan skulle inhysas i gamla lokstallslokaler. Dessa blev föremål för omfattande renovering och ombyggnation, och där betydande ekonomiska resurser tillskötts för det. Rapporten belyser hur kulturarenan inordnades i den lokala utvecklingspolitiken där platser för ungdomars kulturskapande syftade till att öka ortens attraktivitet och locka kreativa invånare till sig. I rapporten diskuteras detta händelseförlopp och utfall i förhållande till frågor om ungdomars delaktighet och inflytande.

Inledning

År 2009 tilldelades Katrineholms kommun medel från Statens Folkhälsoinstitut, inom ramen för en särskild satsning på lokalt sektorsövergripande hälsofrämjande arbete för barn och ungdomar. Initiativtagare till satsningen var det dåvarande folkhälsorådet i kommunen, som en tid efter projektstart dock avvecklades. Barn- och ungdomsprojektet som satsningen benämndes, kom att drivas vidare under kommunstyrelsen av en projektledare lokaliserad vid projekt-enheten inom kommunledningsförvaltningen. Barn- och ungdomsprojektet pågick under tre år och följdes av forskare vid tema Barn, Linköpings universitet. Den här rapporten behandlar ett av projekten, Ung Kultur och Fritid som syftade till att ge ungdomar inflytande och delaktighet i utformning av fritidsverksamhet.

I början av 2000 talet drev ungdomsfullmäktige i Katrineholms kommun starkt frågan om att ungdomar behövde ett eget ”hängställe” att vara på i stan. År 2006 fick ungdomar 16-25 år tillgång till ett ungdomens hus, lokaliserad i en centralt belägen äldre biograf, *Palladium*. Kultur- och turismnämnden stod för verksamheten som inriktades mot kulturskapande, framförallt musik. Redan under första året kom besökare att tunnna ut och huset att domineras av en mycket liten grupp ungdomar med en särskild musikinriktning. I en LUPP (lokal uppföljning av ungdomspolitiken) som genomfördes i kommunen år 2007 och efterföljande uppföljningsdag år 2008 framkom att ungdomar i Katrineholm var missnöjda med hur Palladium hade utvecklats. Det hade inte blivit den sociala mötesplats och ”hängställe” som många hade hoppats på och deras deltagande begränsades till konserter vissa helger. Syftet med delprojektet från initiativtagarnas sida var att öka ungdomars inflytande och delaktighet över verksamhetens utformning i Palladium med målet om att öka tillgängligheten. Projektet skulle drivas i samarbete med Kultur- och turismnämnden.

Kort efter projektstart stängdes Palladium då lokalen bedömdes som otjänlig och ett arbete med att leta ny lokal inleddes. I samband med det initierade Kultur- och turismnämnden en större översyn av sin ungdomsverksamhet, där framförallt två fritidsgårdar för högstadiungdomar kom att stå i fokus: en på landsbygden i samhället Valla och en i tätorten. Översynen resulterade i beslut om att fritidsgårdsverksamheten skulle avvecklas till förmån för en kulturarena för ungdomar, där estetiska verksamheter för yngre ungdomar (12-15 år) och äldre ungdomar (16-25 år) skulle samlas. Kulturarenan planerades att inhysas i gamla lokstallslokaler som först skulle renoveras. Fri-

tidsgårdsverksamheten på landsbygden lades ned. Fritidsgårdsverksamheten i tätorten drogs ned och inhystes i tillfälliga lokaler i väntan på att Lokstallarna skulle bli klara. Datum för detta har flyttats fram i omgångar. Det senaste beskedet är att lokalerna för äldre ungdomar ska öppnas i början av maj månad 2012 och för yngre ungdomar vid årsskiftet 2012/2013. Kultur- och turismnämnden har sedan projektstart 2009 integrerat delprojektet Ung Kultur och Fritid i sitt pågående arbete med att utreda och förändra ungdomsverksamheten med siktet inställt på den framtida kulturarenan i Lokstallarna. Mot bakgrund av de förändrade omständigheter som uppstått när det gäller genomförandet av delprojektet har forskarna som följer Barn- och ungdomsprojektet valt att fokusera på planerings- och beslutsprocesser kring omstruktureringen av ungdomsverksamheten. Fil dr Åsa Aretun, forskare från tema Barn, har genomfört granskningen.

Syftet med den här rapporten är att belysa hur ett hälsoperspektiv har använts i planerings- och beslutsprocesser för att motivera en omstrukturering av ungdomsverksamheten och omfördelning av resurser till en större satsning på en kulturarena för ungdomar i Katrineholm. Rapporten baseras på en analys av offentliga handlingar såsom protokoll, beslutsunderlag, utredningar och handlingsplaner samt en intervju med kultursekreterare och chef för ungdomsverksamheten på Kultur- och turismförvaltningen (2010-05-03), en intervju med tidigare chef för folkhälsoenheten (2010-05-05) och en gruppintervju med personalen på fritidsgården i tätorten (2010-05-05). Så kallad 'process-tracing' har använts för att studera händelseförlopp, orsaker och intentioner när det gäller utfall i planerings- och beslutsprocesser kring ungdomsverksamheten. Det är en vanlig fallstudiemetodik inom statsvetenskaplig forskning (George & Bennett 2004). En enkel form av kritisk retorikanalys har använts för att studera hur makt utövas via argumentation. I detta sammanhang har analysen fokuserat på hälsoperspektivet, dess politiska sammanhang och konsekvenser (se t ex Bergström & Boreus 2005).

Rapporten inleds med en beskrivning av bakgrunden till och händelseförloppet kring den förändrade inriktningen av ungdomsverksamheten vid Kultur- och turismnämnden i Katrineholm. Rapporten fortsätter med en analys av hur den förändrade inriktningen motiverades i utredningar och handlingsplaner. Sedan belyses detta i relation till nutida kulturpolitiska trender kring ungdomars kulturskapande och platser för ungdomars kreativitet. Rapporten avslutas med en diskussion.

Bakgrund och händelseförlopp

”Ungdomskulturhuset Palladium i Katrineholm öppnade sin verksamhet i augusti 2006. Verksamheten har hittills bedrivits i projektform. Förhoppningarna är att Palladium ska kunna fortsätta i en permanent verksamhet i någon form så småningom. Med tanke på kommunens nuvarande ekonomiska läge föreslås att projektet förlängs ytterligare 1 år. Kostnaderna för projektet 2008 är totalt beräknat till 1 157 000 kronor. Inom nämndens ram finns 730 000 avsatta för Palladium. För att klara projektet under 2008 äskar Kultur- och turismnämnden ytterligare 427 000 kronor samt 500 000 kronor för investeringar. Palladium kom till efter många års önskemål från ungdomar i Katrineholm. Det man efterfrågade var ett ungdomscafé, ett hängställe, en mötesplats efter skoltid. En arena för ungdomar med kulturintresse att mötas och uppträda. Hittills har Palladium inte blivit det hängställe som ungdomarna själva önskade. Däremot har Palladium kommit att fungera som en arena för ungdomskultur med utställningar, teater, revy samt konserter varje veckohelg.”¹

År 2007 var Katrineholms kommun med i LUPP, lokal uppföljning av ungdomspolitikerna – en enkätundersökning i Ungdomsstyrelsens regi. Enkäten vände sig till elever i åk 8 samt år 2 på gymnasiet med fokus på *fritid, skola, politik & inflytande, trygghet, hälsa, arbete och framtid*. Lupp undersökningen visade att ungdomar saknade ställen där de kunde träffas och umgås.² Med anledningen av LUPP kallade kommunen till ett öppet möte med ungdomar i Katrineholm under våren 2008. Under detta möte diskuterades bland annat bristen på mötesplatser för unga samt att Palladium inte hade kommit att bli det ”hängställe” som många ungdomar hade hoppats på.³ LUPP var bakgrunden till att kommunens dåvarande folkhälsoråd/folkhälsoenheten utvecklade en ansökan i samarbete med Tema Barn, Linköpings universitet, inför utlysningen av särskilda medel från Folkhälsoinstitutet. När Katrineholm sedermera beviljades medel för hälsosatsningen Barn- och ungdomsprojektet rörde ett av delprojekten Palladium som mötesplats för ungdomar med betoning på ökat inflytande och delaktighet – ett delprojekt som skulle ske i samarbete med Kultur- och turismnämnden.

---

¹ Kultur- och turismnämndens övergripande planering med budget 2008-2010, Kultur- och turismnämndens handling nr 5/2007.

² Katrineholm (2008), *Katrineholm under Lupp -ungas tankar om fritid, skola, politik, inflytande, trygghet, hälsa, arbete och framtid*. Kommunledningsförvaltningen.

³ Katrineholm (2008). *Rapport Open Space*. Kommunledningsförvaltningen.

Ett "hängställe" fyller främst sociala funktioner: att kunna umgås med andra ungdomar i avskildhet från vuxengenerationen, främst föräldrar. Ungdomskulturforskning kring ungdomars preferenser för "hängställen" är mycket omfattande (för en genomgång se t ex Skelton & Valentine 1998). Ur ett utvecklingspsykologiskt perspektiv har dessa preferenser förklarats med att ungdomar frigör sig från föräldrar och uppväxtfamiljen genom att socialt alltmer orientera sig mot jämnåriga på vägen mot att själva bli vuxna. Ungdomskulturforskningen visar att ungdomar sällan har några självklara sociala mötesplatser att tillgå. Inom privata platser såsom hemmet är det svårt att skapa avskildhet från föräldrar, framförallt för ungdomar boende i lägenhet. Ungdomar använder ofta offentliga platser utomhus som "hängställen". Dessa "hängställen" har ofta förknippats med social oordning och risk av vuxenvärlden. Det finns en lång historia av att organiserad fritidsverksamhet just har använts för att motverka ungdomars "hängande". Mot den bakgrunden är ställen som inte har planerats med förväntningar/krav om att ungdomar ska vara intresserade av och delta i en viss typ av aktiviteter särskilt attraktiva som "hängställen" för ungdomar (Skelton & Valentine 1998).

LUPP-undersökningen visade att många ungdomar i Katrineholm saknade den här typen av "hängställe", framförallt äldre ungdomar som hade blivit för gamla för fritidsgårdsverksamheten. Det fanns inget i LUPP-undersökningen som tydde på några större önskemål från ungdomarnas sida om mer av estetiska fritidssysselsättningar. Projektet under Kultur- och turismnämnden kom dock att få en sådan inriktning. Arbetet med att öka ungdomars inflytande och delaktighet anpassades till nämndens mål om att skapa en mångfald av kulturskapande aktiviteter med sikte på en framtida kulturarena i Lokstallarna. Hur verksamheten i praktiken kommer att se ut och om det går att skapa ett "hängställe" i Lokstallarna även för ungdomar som inte vill ägna sig åt kulturskapande återstår att se.

Från fritidsgårdar till kulturarena

Kommunal fritidsgårdsverksamhet har bedrivits sedan 1970-talet i Katrineholms kommun. Först organiserades verksamheten i form av så kallade fritidsklubbar i lokaler förlagda i bostadsområden. Syftet med verksamheten var att bedriva enklare former av organiserade aktiviteter med närvarande vuxna, d v s stå för viss omsorg och uppfostran som kompensation för frånvarande förvärvsarbetande föräldrar. Den tidiga fritidsgårdsverksamheten i Katrineholm flyttade

mellan kommunala förvaltningar såsom parkförvaltning och annan förvaltning där disparata kommunala verksamheter samlades.

Under 1990-talet, i samband med att fritidshemmen inordnades i skolans läroplan togs fritidsgårdsverksamheten över av Bildningsnämnden. Verksamheten omlocaliserades till ett mindre antal lokaler i anslutning till högstadieskolor. Förändringen innebar en förskjutning avseende inriktning från att vara ett komplement till hem och föräldrar till att vara ett komplement till skolan. Fritidsgårdarna sorterades in under olika rektorsområden och deltog kontinuerligt i gemensamma möten med rektor och skolpersonal. Fritidsledare fungerade som komplement och fick särskilt ta hand om elever som skolkade eller elever i särskilda undervisningsgrupper då skolans egen personal inte hann med. I gruppintervjun beskriver fritidsledarna en delad inställning till denna inriktning. Å ena sidan upplevde de en stor samsyn kring barns och ungdomars behov mellan dem och skolvärlden, å andra sidan ett överutnyttjande av fritidsledare när skolans resurser inte räckte till och där fritidsgårdens eget innehåll och värde som verksamhet urholkades.

I likhet med många andra kommuner genomgick Katrineholms kommun en ekonomisk kris under 1990-talet, med nedskärningar som följd och minskat budgetutrymme att bedriva verksamhet, vilket också drabbade verksamheter under 2000-talet. Bildningsnämnden, som då hette Utbildningsnämnden, drabbades särskilt hårt då lagstadgad barnomsorg och skola är resurskrävande. Förvaltningen drogs med ett ekonomiskt underskott. Under 2000-talet föreslog tjänstemän vid förvaltningen inom ramen för budgetarbetet vid ett flertal tillfällen att icke lagstadgade verksamheter såsom fritidsgårdsverksamheten skulle lägga ned, men detta förslag röstades ned av nämnden. I en motion till kommunfullmäktige år 2007, där motionärerna också var ordförande för Bildningsnämnden respektive Kultur- och turismnämnden, föreslogs att fritidsgårdsverksamheten skulle flyttas över till Kultur- och turismnämnden, vilket kommunfullmäktige biföll. Syftet var enligt motionen att utveckla och kvalitetsförbättra kultur- och fritidsgårdsverksamheten i Katrineholm genom att samordna ekonomiska och organisatoriska resurser. Överflyttning skedde vid årsskiftet 2008, vilket innebar att motsvarande ekonomiska resurser om 2,83 miljoner överfördes till Kultur- och turismnämnden.⁴ Fritidsgårdspersonalen ställde sig positiva till förändringen eftersom de såg en möjlighet att bryta mönstret med att användas för skolan när skolans egna resurser inte räckte till – vilket

---

⁴ Sammanträdesprotokoll 2007-11-21, § 271, Kommunfullmäktige.

hade kommit att förstärkas under krisåren - och en förhoppning om att hoten om nedläggning nu skulle vara över.

Vid denna tidpunkt existerade två fritidsgårdar, Tegelvillan i anslutning till en högstadieskola i samhället Valla utanför Katrineholm. Den andra fritidsgården var Kryptan, placerad i Katrineholms tätort. Kultur och turismnämnden bedrev ungdomsverksamhet i form av olika bidrag till föreningar med kulturskapande verksamhet i Katrineholm samt tillhandahållandet av replokaler. År 2006 hade också nämnden startat ungdomens kulturhus, *Palladium* som försöksverksamhet.

”Palladium som projekt har fallit mycket väl ut. Det kanske inte fungerar som det ’hängställe’ som många efterfrågade. Däremot har det blivit en viktig plats för ungdomskulturen i kommunen. Varje helg fylls Palladium av aktiviteter i form av musik, dans, konst m.m. Allt arrangerat av ungdomarna själva.”⁵

Kultur- och turismnämnden ansåg att Palladium hade fallit väl ut som arena för ungdomars eget kulturskapande, men att ytterligare ekonomiska resurser behövde tillskjutas.⁶ Under 2007 beslutade nämnden att Palladium skulle fortsätta att drivas, men att ungdomars inflytande och delaktighet i att utforma kulturskapande verksamhet skulle stärkas. Verksamheten behövde utvecklas mot ett bredare utbud av kulturskapande aktiviteter och därmed en breddning av vilka ungdomar som deltog. En referensgrupp skapades med ungdomar från en mångfald olika lokala kulturföreningar som tillsammans med förvaltningens verksamhetsledare skulle driva verksamheten i denna riktning. En särskild satsning gjordes också i form av *Snabba Stålar* där enskilda ungdomar och föreningar med kort handläggningstid kunde söka upp till 5 000 kronor för anordnande av kulturevenemang.⁷ Övertagandet av fritidsgårdsverksamheten från Bildningsnämnden medförde ett tillskott av resurser. Nämnden beslutade vid sitt första möte för verksamhetsåret 2008 att fritidsgårdsverksamheten skulle underställas nämndens mål för barn- och ungdomsverksamheten; dvs ges en tydligt kulturskapande profil och att verksamheten skulle slås samman med Palladium på sikt.⁸

För verksamhetsåret 2009 planerade nämnden att säga upp lokaler och stänga de båda fritidsgårdarna för att föra över personal och

---

⁵ Sammanträdesprotokoll 2007 09 04, §26, Kultur- och turismnämnden.

⁶ *Kultur- och turismnämndens övergripande planering med budget 2008-2010*, Kultur- och turismnämndens handling nr 5/2007-09-04.

⁷ Sammanträdesprotokoll 2007 09 04, §26, Kultur- och turismnämnden.

⁸ Sammanträdesprotokoll 2008 02 20, §5, Kultur- och turismnämnden.

resurser till Palladium.⁹ Dessa planer gick om intet när lokalen – som redan var i dåligt skick - drabbades av en större vattenskada under sommaren 2009. Förvaltningen och hyresvärden kunde inte komma överens kring renovering och efterföljande hyreskostnader. Palladium stängdes därför helt. Fritidsgården i Valla utanför tätorten lades ned. Verksamhet för yngre ungdomar inhyestes i en tillfällig lokal, det så kallade AVA-huset. En utredning påbörjades i syfte att bestämma framtida inriktning på ungdomsverksamheten samtidigt som förvaltningen fick i uppdrag av nämnden att leta efter en ny lokal för Palladium verksamheten.¹⁰

Nämndens beslut att ge i uppdrag till tjänstemännen att utreda ungdomsverksamheten och leta ny lokal för Palladium verksamheten togs i slutet av oktober 2009. Fram till oktober speglar nämndens protokoll och handlingar en ordning där politiker fattar beslut och tjänstemän verkställer. Besluten i oktober och framåt speglar en annan ordning. I genomgången nedan vill jag visa hur tjänstemännen vid förvaltningen orienterar sig mot kommunledningen och att planerna för en kulturarena för ungdomar successivt får kommunstyrelsen som huvudman. Det får till konsekvens att politiker i Kultur- och turismnämnden fattar beslut i efterhand; där beslut redan fattats av andra.

Kommunstyrelsen tar i oktober beslut om att ett av styrelsens uppdrag för verksamhetsåret 2010 ska vara att ta fram förslag till omlokalisering av fritidsgårdsverksamheten tillsammans med Kultur- och turismnämnden.¹¹ I investeringsbudgeten anslås sex miljoner till omlokaliseringen.¹² Det framgår inte av offentliga handlingar att investeringsbudgeten avser iordningsställande av Lokstallarna för ungdomsverksamhet eller något annat investeringsobjekt. Samtidigt är det svårt att tänka sig att ett investeringsobjekt saknades för de miljoner som anslås. Kommunstyrelsens förslag ingår i pågående planerings- och budgetarbete för 2010 vars beredning startar flera månader före nämndens beslut i oktober. Min tolkning är att tjänstemännen vid Kultur- och turismförvaltningen långt före att de har fått ett formellt uppdrag av sin nämnd att leta lokal för Palladium verk-

---

⁹ *Kultur- och turismnämndens övergripande planering med budget 2009-2011*, Kultur- och turismnämndens handling nr 10/2008.

¹⁰ Sammanträdesprotokoll 2009 10 27, §28, §31, Kultur- och turismnämnden.

¹¹ Sammanträdesprotokoll 2009 10 28, § 216, Kommunstyrelsen. Kommunstyrelsens förslag om budget och planering beslutas en månad senare av kommunfullmäktige, Sammanträdesprotokoll 2009 11 16, § 187, Kommunfullmäktige.

¹² *Övergripande planering med budget 2010 och plan 2011-2012*. Kommunstyrelsens handling nr 57/2009. Kommunstyrelsen

samheten har "sålt in" idén om att göra om Lokstallarna till en kulturarena för ungdomar hos kommunledningen.

I december 2009 - i form av en informationspunkt - kommunicerar tjänstemännen till nämnden för första gången att Lokstallarna är ett nytt alternativ till ett kulturhus för ungdomar som kommer att byggas om med scen- och verksamhetslokaler. Ursprunget till idén finns enligt tjänstemännen i en tidigare genomförd charette¹³ där det framkommit önskemål om ett kulturstråk i området kring Lokstallarna. Nämnden får också information om att utredningen av ungdomsverksamheten pågår.¹⁴ Då har redan en tjänsteskrivelse till kommunstyrelsen upprättats som tjänstemännen vid Kultur- och turismförvaltningen har varit delaktiga i att utforma med följande innehåll:

"Lokalresursplaneraren har tillsammans med NN, kulturchef, och NN, kultursekreterare, tagit fram ett förslag (bilaga 1)¹⁵ till framtida användning. Upprinnelsen till diskussionerna är dels att lokstallets lokalanvändning efterfrågats och dels att nuvarande ungdomslokaler i Palladium och Kryptan måste ersättas. Under arbetets gång har konsultation skett med stadsarkitektkontoret, miljökontoret, Katrineholms Fastighets AB (KAB), räddningstjänsten samt arkitekter. Samtal har även förts med länsstyrelsen och Sörmlands museum [...] Det förslag som utarbetats innebär att lokstallet byggs om i etapper. Under etapp I byggs stall 20 – 21 om till rockscen/konsertlokal och stall 18 - 19 till café/verksamhetslokal för äldre ungdomar (16 år och uppåt). Etapp I beräknas vara färdigställd under 2010. Etapp II innebär att stall 14 - 17 byggs om till verksamhetslokaler för yngre ungdomar (12 - 15 år). Dessa lokaler är tänkta att användas för skapande verksamhet, fritidsgård m.m. i samverkan med handikappomsorgen och beräknas bli färdigställt under 2011 [...] Kommunstyrelsen föreslås besluta ge Katrineholms Fastighets AB i uppdrag att genomföra etapp I och II enligt bifogat förslag. Uppdraget föreslås genomföras i samråd med kommunledningsförvaltningen och kultur- och turismförvaltningen. Ombyggnationen föreslås finansieras med de 6 miljoner kronor som kommunfullmäktige budgeterat för omlokalisering av fritidsverksamhet."¹⁶

Kommunstyrelsen beslutar i enlighet med tjänsteskrivelsen under sitt första möte i januari 2010.¹⁷ Beslutet innebär en formalisering av att tjänstemännen vid Kultur- och turismförvaltningen arbetar med en

---

¹³ Offentlig handling kring charetten har eftersöks, men har inte hittats.

¹⁴ Sammanträdesprotokoll 2009 12 08, §37, Kultur- och turismnämnden.

¹⁵ Arkitektskiss över framtida användning.

¹⁶ *Förslag till användning av lokstallarna*. Tjänsteskrivelse till kommunstyrelsen, 2009 12 03. Kommunledningsförvaltningen, Staben.

¹⁷ Sammanträdesprotokoll 2010 01 27, § 15, Kommunstyrelsen.

kulturarena för ungdomar i Lokstallarna på uppdrag av kommunstyrelsen. Dagen innan har förslaget behandlats i form av en remiss från kommunstyrelsen till Kultur- och turismnämnden. Med omedelbar justering beslutar nämnden i enlighet med tjänstemännens förslag att:

- ”Kultur- och turismnämnden ser mycket positivt på förslaget och vill särskilt understryka vikten av att etapp 1, stallarna 18-21, kan förverkligas så snabbt som möjligt under året då bristen på en fungerande scen är akut.
- Nämnden vill också understryka vikten av att förslaget presenterar en lösning för hela ungdomsfrågan i och med att den nuvarande fritidsgården flyttas till området mot slutet av 2011.”¹⁸

Beslutet synliggör att utredningen av ungdomsverksamheten – med fokus på fritidsgårdarna - som initierades under hösten och frågan om en framtida kulturarena för ungdomarna i Lokstallarna är sammankopplade. Utredningen behandlas en månad senare i nämnden.¹⁹ I utredningen döms fritidsgårdsverksamheten ut till förmån för kulturskapande aktiviteter och där Lokstallarna föreslås som lämplig lokalisering.²⁰ I linje med utredningen tas en handlingsplan för ungdomsverksamheten fram, *Nytt koncept för ungdomsverksamheten*, som beslutas i nämnden i juni 2010.²¹ Under våren initieras också ett arbete i nämnden med att ta fram en ny kulturplan för barn och unga och som beslutas i början av 2011.²² I nästa avsnitt ska utredningen diskuteras närmare.

Främja kontra förebygga: konflikten mellan nämnd/-förvaltning och fritidsgårdens personal

”Idag finns en obalans mellan målen för kultur och turismnämndens 2009-2011 och den reella möjligheten verksamheten har att uppnå dessa. Att målen inte går att uppnå beror på att perspektiven i verk-

---

¹⁸ Sammanträdesprotokoll 2010 01 26, §1, Kultur- och turismnämnden.

¹⁹ Sammanträdesprotokoll 2010 02 23, § 6. Kultur och turismnämnden.

²⁰ *Ny kultur- och fritidsarena för ungdomsverksamheten: En utredning kring ungdomarnas kultur & fritidsverksamhet*. Kultur- och turismnämndens handling nr 2/2010.

²¹ Sammanträdesprotokoll 2010 06 22, § 23, Kultur- och turismnämnden. *Nytt koncept av ungdomsverksamheten*, Kultur- och turismnämndens handling nr 4/2010.

²² Sammanträdesprotokoll 2010 04 27, § 18, Kultur- och turismnämnden. Sammanträdesprotokoll 2011 02 23, § 9, Kultur och turismnämnden. *Kulturplan för barn och unga i Katrineholms kommun*, Kultur- och turismnämndens handling nr 10-11/2011.

samheten skiljer sig åt, där nämndens syfte är att bedriva en främjande verksamhet medan verksamheten själv bedriver en verksamhet som kan liknas vid en förebyggande sådan. Detta innebär även att svaren på frågan Vem verksamheten är till för?, till viss del skiljer sig åt.”²³

I gruppintervjun med fritidsgårdspersonalen inramades och motiverades den pågående verksamheten på ett annat sätt än hur den kom att framställas och bedömas i utredning och handlingsplan. Enligt personalen lockade verksamheten olika kategorier av ungdomar. Den besöktes av dem som sökte ett komplement till mer profilerade fritidsaktiviteter eller fungerade som alternativ för dem som inte var intresserade av att delta i sport-, kultur- eller andra organiserade fritidsaktiviteter. De menade att poängen med fritidsgården var just att tillträdet inte byggde på deltagande i någon profilerad aktivitet och att värdet i fritidsgården var den blandning av ungdomar som samlades där. Det varierade vilka ungdomar som kom och hur ofta de var där och konstellationerna av ungdomar förändrades över tid. Enligt personalen fungerade fritidsgården som ett utvidgat vardagsrum för ungdomarna, ett ställe där man fick lov att ”bara vara”. I likhet med hur ungdomar kan tillbringa fritiden hemma så handlade fritidsgården om att umgås med kompisar, titta på TV och spela dator. Det fanns också tillgång till pingis och biljard, samt möjligheter att måla och andra former av pyssel. Personalen kunde också ordna aktiviteter av enklare slag såsom utflykter eller grilla korv. De menade att det fanns många ungdomar i Katrineholm som bodde i lägenhet, var trångbodda och som tillhörde hushåll med små ekonomiska resurser. Via hemmen erbjöds inte dessa ungdomar ett fungerande vardagsrum, resurser i form av dator och spel och möjligheter till umgänge med jämnåriga.

Fritidsgården fyllde också en viktig funktion för ungdomar som inte hade det bra socialt i skolan och hemma. Ungdomar som saknade kompisar genom skolan, var mobbade eller socialt marginaliserade, kunde hitta ett socialt umgänge på fritidsgården. För de ungdomar som inte hade det bra hemma fungerade fritidsgården som ett hem att koppla av i efter skolan och personalen var vuxna som de kunde prata med till skillnad från sina föräldrar. En särskilt utsatt grupp som besökte fritidsgården var LVU placerade ungdomar i fosterhem, de flesta på landsbygden, där de inte hade det bra. Dessa ungdomar undvek att åka hem efter skolan genom att tillbringa så mycket tid på

---

²³ *Ny kultur- och fritidsarena för ungdomsverksamheten: En utredning kring ungdomarnas kultur & fritidsverksamhet*, Kultur- och turismnämndens handling nr 2/2010, s 18.

fritidsgården som möjligt. Personalen fungerade som stöd för dessa ungdomar och blandningen av besökare erbjöd dessa ungdomar goda sociala kontakter och relationer. Om inte fritidsgården fanns så riskerade en del av besökarna att hamna vid torget i centrum där många andra utsatta ungdomar fanns och där det existerar en drogproblematik. Personalen gav ungdomar som hade det svårt mer uppmärksamhet i form av samtal och stöd. De samarbetade med polis och socialtjänst om anledning förelåg och kunde stötta ungdomar genom institutionella processer. För utsatta ungdomar fungerade fritidsgården som ett socialt alternativ till hem och skola. Livet pågår – och genom att erbjuda någonstans att vara hamnade inte dessa ungdomar mellan stolarna i förhållande till andra samhällsinstansers arbete, med långdragna processer och många gånger osäkra utfall när det gällde förändring av livssituation, enligt personalen.

Såsom fritidsledarna beskrev sin yrkesutövning så låg den nära det lagstadgade fritidshemmet för barn upp till 12 år och de styrdokument som gäller för den verksamheten: ett fokus på social fostran, värdegrundsfrågor, social utveckling och samspel. Denna inriktning ska ses mot bakgrund av den långa tillhörigheten till Bildningsnämnden och att fritidsgårdarna då låg i anslutning till högstadieskolor. Det fanns en lång tradition av att fritidsgården betraktades som den instans som äldre barn hänvisades till när de blev för gamla för den lagstadgade fritidsverksamheten. Personalen beskrev också att samarbetet med fritidshemmets personal och skolan tidigare varit mycket omfattande samt att det rådde en samsyn mellan dem och skolan om vilka behov som skulle stå i fokus. Att särskilt beakta utsattas behov var delvis en konsekvens av detta samarbete, då skolorna själva arbetar med elever som har en social problematik. Som beskrevs inledningsvis innebar det att skolan försköt en del av detta arbete till fritidsgårdens personal på grund av brist på tid och resurser.

Som framgår av det inledande utdraget från utredningen resulterade flytten av fritidsgårdsverksamheten från Bildningsnämnden till Kultur- och turismnämnden till motsättningar mellan nämnd, förvaltning och fritidsgårdspersonalen kring verksamhetens innehåll, målgrupper, syfte och behov. Fritidsgårdspersonalen ville fortsätta med den existerande inriktningen medan nämnd och förvaltning ville förändra verksamheten mot kulturskapande aktiviteter. Både personalen och kultursekreteraren tillika chef för ungdomsverksamheten beskriver i intervjuerna hur ett arbete från förvaltningens sida påbörjas ganska omgående efter att Kultur- och turismnämnden har blivit huvudman för fritidsgårdarna som syftar till att förändra verk-

samheten i kulturskapande riktning. Personalen anger att de försöker tillmötesgå förvaltningens krav, men att det kommer i konflikt med hur de uppfattar ungdomarnas behov tillika sin egen syn på värdet av fritidsgårdsverksamheten. Kulturchefen anger att personalen inte förändrade verksamheten på tillfredsställande sätt utifrån nämndens mål och förvaltningens krav.

Utredningen tillsattes ca 1,5 år efter det ändrade huvudmannskapet och utgör ett led i en långdragen politisk och administrativ konflikt mellan nämnd, förvaltning och fritidsgårdspersonal kring ungdomsverksamhetens inriktning. Utredningen kan ses som att nämnd- och förvaltning tar till ett nytt redskap för att lösa denna konflikt till egen fördel när andra metoder såsom muntliga krav inte visar sig leda till tillfredsställande resultat.

Användning av expertis

”Den forskning som finns kring riskfaktorer och att dessa kan leda till negativa bieffekter när ungdomar med sociala och psykiska problem samlas i en ostrukturerad öppen fritidsverksamhet är viktig att ta hänsyn till. I denna diskussion blir begreppen främjande och förebyggande viktiga. Att arbeta främjande innebär att utgå från individens egna intresse, styrka och vilja medan förebyggande arbete innebär att hindra en oönskad, negativ händelse att ske igen.”²⁴

”Att starta upp en verksamhet i lokstallarna utan att personalen har kunskap om arbetsmetoder kring att coacha och handleda ungdomarna kan komma att innebära att det förebyggande tänkandet tar överhand över det främjande tänkandet. En bredd i verksamheten innebär även att personalen har kompetens och förmåga att vara bekväma i sitt yrkesutövande inom en bred kulturyttring. En avsaknad av ovanstående kan komma att innebära att olika ungdomsgrupper inte finner verksamheten attraktiv och att besökarna domineras av ungdomar som är marginaliserade och socialt utsatta, något som av personalen beskrivs har skett i dagens verksamhet.”²⁵

”Dagens verksamhet och det förebyggande perspektivet kan i mötet med ungdomarna kräva en desto mer social och psykologisk specialkompetens. Verksamheten idag kan resultera i att persona-

---

²⁴ *Ny kultur- och fritidsarena för ungdomsverksamheten: En utredning kring ungdomarnas kultur & fritidsverksamhet*, Kultur- och turismnämndens handling nr 2/2010, s 8.

²⁵ *Ny kultur- och fritidsarena för ungdomsverksamheten: En utredning kring ungdomarnas kultur & fritidsverksamhet*, Kultur- och turismnämndens handling nr 2/2010, s 20.

len får en behandlarroll som riskerar att oavsiktligt åstadkomma mer skada än nytta.”²⁶

Utifrån kopplingen till skolans värld är den inriktningen på fritidsverksamheten som fritidsgårdspersonalen stod för – både vad gäller ungdomar i allmänhet och gruppen utsatta ungdomar – att betrakta som väl inarbetad och legitim sett utifrån grundskolans intentioner. I utredningen och handlingsplanen förkastades dock den här typen av fritidsverksamhet. I utredningen beskrivs verksamheten som *förebyggande*²⁷ och därmed *defensiv* till skillnad mot *främjande* arbete som är *offensivt* och syftar till välbefinnande, livskvalitet och personlighetsutveckling. Verksamheten beskrivs ha en *socialpreventiv funktion* och att den bedrivs ensidigt som en mötesplats och verktyg för att fånga in socialt utsatta och marginaliserade ungdomar, och där arbetet antar karaktären av *individuellt behandlingsarbete*. Eftersom personalen saknar adekvat utbildning för den här typen av arbete och att det är andra instanser som ska ägna sig åt det, såsom socialtjänst, framställs det som en rationell slutsats att den här typen av verksamhet inte ska bedrivas som fritidsverksamhet överhuvudtaget och därmed inte heller något som Kultur- och turismnämnden bör ägna sig åt.

”Denna utredning bygger bland annat på tidigare utredning av verksamheten, på personalens återrapportering av verksamheten, på aktuell forskning och på andra goda verksamhetsexempel.”²⁸

I utredningen refereras till hälsoforskning och annan expertis såsom offentligt uppmärksammade så kallade goda exempel på ungdomsverksamhet. Refereringen är relativt omfattande genom texten, vilket ger en bild av att de bedömningar som görs i det specifika fallet stöds av expertis. Det rör sig dock om ett selektivt urval av arbeten tillika tolkning av dem i förhållande till ett stort och heterogent forskningsfält. Motsatsparet *främjande* och *förebyggande* - såsom de har konstruerats i framställning - utgör huvudverktyget för att klassificera och skilja det värdefulla från det värdelösa. Även det ska ses i relation till en mycket heterogen användning och betydelse av olika termer inom hälsoforskningen, kontinuerlig diskussion kring begreppens avgränsning och vilka empiriska fenomen som ska sortera in under dem. Den kända forskaren inom hälsofrämjande Aaron Antonovsky (1996) förespråkar exempelvis ett förkastande av motsatspar till förmån för

---

²⁶ *Ny kultur- och fritidsarena för ungdomsverksamheten: En utredning kring ungdomarnas kultur & fritidsverksamhet*, Kultur- och turismnämndens handling nr 2/2010, s 6.

²⁷ I det här stycket är samtliga kursiverade termer sådana som förekommer i utredningen.

²⁸ *Ny kultur- och fritidsarena för ungdomsverksamheten: En utredning kring ungdomarnas kultur & fritidsverksamhet*, Kultur- och turismnämndens handling nr 2/2010, s 2.

ett kontinuum perspektiv på så kallade riskfaktorer respektive faktorer som orsakar och vidmakthåller hälsa. Min poäng är att expertisen kring ungdomars hälsa och fritid är så bred och mångfacetterad att den fungerar utmärkt som källa att ösa ur, selektera och plocka samman, för att stödja en viss inriktning.

I utredningen samlas ensidigt negativa fakta om fritidsgårdsverksamhet medan kulturskapande aktiviteter framställs lika ensidigt som enbart positiva. Resultat blir en utredning som försvarar nämndens ställningstaganden kring verksamhetsinriktning snarare än en diskuterande utredning kring för- och nackdelar. Utredningen kan därmed ses fungera som verktyg för att stödja och legitimera redan bestämda politiska ställningstaganden och beslut.

Inriktningen mot kulturskapande fritidsverksamhet var fastställd av Kultur- och turismnämnden redan med starten av Palladium år 2006 och var också den verksamhetsinriktning som gällde vid övertagandet av fritidsgårdsverksamheten vid årsskiftet 2007/2008. Redan då fanns planer på att expandera den kulturskapande ungdomsverksamheten, vilket man inte hade kunnat göra tidigare på grund av brist på personal och ekonomiska resurser. Den slutsats som dras av händelseförlopp och utfall i planerings- och beslutsprocessen kring ungdomsverksamheten är att nämnd och förvaltning redan vid övertagandet inte var intresserade av fritidsgårdsverksamhetens innehåll och inriktning, inte heller personalens kompetens. Däremot var man intresserad av resurserna och möjligheter att omfördela dem genom att avveckla fritidsgårdsverksamheten till förmån för en expanderande kulturarena för ungdomar. Det är en förklaring till att fritidsgårdsverksamheten utdömdes som verksamhet överhuvudtaget. Alternativet, att ett värde sågs i fritidsgårdsverksamheten, men att den inte stämde överens med Kultur- och turismnämndens ansvarsområde och profil, hade åtminstone hypotetiskt kunnat leda till ett annat huvudmannaskap, men då hade också resurserna om 2,83 miljoner följt med. Någon sådan diskussion eller initiativ från nämndens sida framkommer inte i några offentliga handlingar under den här tiden. Långt senare, vid Kultur- och turismnämndens decembermöte 2011 driver ett antal oppositionspolitiker i nämnden att fritidsgårdsverksamheten ska återgå till ett huvudmannaskap under Bildningsnämnden, men som röstas ned av majoriteten.²⁹

Fast anställd personal, vilket tar betydande resurser i anspråk i form av lön, och arbetsrättsliga regler skapar problem för beslutsfattare när en verksamhet ska avvecklas, resurser omfördelas och personalen

---

²⁹ Sammanträdesprotokoll 2011 12 12, § 48, Kultur- och turismnämnden.

bedöms varken ha kompetens eller viljan att utveckla en ny verksamhetsinriktning. I utredningen läggs särskilt stort fokus på personalens yrkesutövning och kompetens som bedöms vara otydlig med försämrad kvalitet i verksamhet som följd, även direkt olämplig och som inte matchar den kompetens som en framtida kulturarena kräver. Behovet av ett tillskott av ny kompetens betonas. Neddragning av fritidsgårdsverksamheten resulterade också i att fritidsgårdspersonal sades upp och att ny personal anställdes med tjänstebeteckningen ungdomscoacher. Hälsoperspektivet i utredningen handlade om att på en retorisk nivå motivera hanteringen av en rad praktiska och administrativa problem i syfte att åstadkomma en omfördelning av ekonomiska och personella resurser till förmån för en kulturarena för ungdomar.

För att återknyta till ungdomarna i Katrineholm så blir det främjande/förebyggande perspektivet bestämmande för vilka grupper av ungdomar som uppmärksammas i utvecklingen av ungdomsverksamheten: socialt utsatta/marginaliserade och de som är intresserad av estetisk verksamhet. Båda grupperna framstår som relativt exklusiva i förhållande till större grupper av ungdomar; som varken är marginaliserade eller intresserade av att ägna sig åt estetiska aktiviteter (jfr Willis 1990). "Mainstream" ungdomars önskemål om "hängställen", sociala mötesplatser, som framkom via LUPP och det uppföljande mötet och den kritik som riktades mot Palladium i det sammanhanget, förhålls inte till i utredningen.

Den lokala kulturpolitiken, kreativa platser och ungas kulturproduktion

"Lokstallet kan utvecklas till ett eventuellt besöksmål för den järnvägsintresserade men också för en bred allmänhet, såväl Katrineholmare som besökare till kommunen. I arbetet med den s.k. charetten lyftes just järnvägsområdet fram som en viktig del av den framtida utvecklingen i Katrineholm och som en viktig del i utvecklingen av framtidens centrum. Projektet kan ses som ett led i att öka Katrineholms attraktivitet för besökare och invånare. Aktuell forskning visar t ex att kulturella aktiviteter och lokalt engagemang är viktiga förutsättningar för att locka till sig kreativa människor."³⁰

Katrineholms kommun köpte Lokstallarna år 2007 av det dåvarande Banverket för det symboliska värdet av en krona. Köpet motiverades

---

³⁰ Sammanträdesprotokoll 2008 09 02, § 21, Kultur- och turismnämnden.

av byggnadens kultur- och lokalhistoriska värde. Lokstallarna var dock mycket nedgångna och en miljösanering av mark och byggnader behövde genomföras. Kommunen erhöll 2 miljoner från Banverket i samband med köpet för saneringen.³¹ Lokstallarna var tänkta att efter renovering användas för järnvägshistorisk verksamhet. Ett antal järnvägshistoriska föreningar som hade bildat paraplyorganisationen "Lokstallets Vänner" hade av kommunen fått i uppdrag att utveckla denna verksamhet. Kultur- och turismnämnden hade en mer elaborerad vision kring att Lokstallarna kunde utvecklas till en central arena för kulturella aktiviteter och evenemang. I början av 2009 startade nämnden ett projekt med syfte att utveckla den framtida verksamheten i Lokstallarna enligt denna vision, och där merparten av arbetet skulle utgöras av kontakter gentemot intressenter och sponsorer. Citatet ovan är hämtat från projektplanen för Lokstallarna. I projektplanen motiverar nämnden projektet med att Lokstallsområdet har identifierats som ett strategiskt utvecklingsområde för ett kulturstråk i en tidigare genomförd charette, att det utgör ett led i att öka Katrineholms attraktivitet för besökare och invånare, samt att kulturella aktiviteter lockar till sig kreativa människor med hänvisning till forskning.

Projektplanen är influerad av ett "kreativa staden koncept" (eng. creative city concept). Konceptet utvecklades av forskare under 1980-talet som svar på de postindustriella utmaningar som många orter stod inför. Grundtesen i konceptet är att orter kan klara dessa utmaningar om den industriellt baserade lokala infrastrukturen omvandlas i syfte att skapa en bra grogrund för kreativa verksamheter. I en kreativ stad är det viktigt att identifiera, odla, attrahera och behålla kreativa begåvningar och det främsta verktyget i denna strävan är tillhållandet av ändamålsenliga platser (Landry 2000, Scott 2006). I denna forskning lyfts platser för konst och kulturella aktiviteter fram som särskilt betydelsefulla i det lokala innovationssystemet (Bailey et al 2004, Kunzmann 2004). Tesen är att uppkomsten av en lokal kultur- och upplevelseindustri lockar till sig kreativa invånare vilket leder till uppkomsten av andra näringar, därmed arbetstillfällen och tillväxt (Cooke & Lazzeretti 2008). I ett "kreativa staden koncept" har platser för ungas kulturskapande en särställning genom att ungdomlighet förknippas med nytänkande, nyskapande, idériokedom och initiativkraft (Baker et al 2008, Rimmer 2009). Den kreativa staden konceptet har kritiserats ganska hårt vetenskapligt eftersom teserna har varit svåra att belägga genom empiriskt forskning (Glaeser 2005, Nathan 2007). Konceptet har dock blivit populärt i lokalpolitiska

---

³¹ *Köpeavtal*, Kommunstyrelsens handling nr 19/2007.

sammanhang. Det är framförallt lockande för mindre orter i perifera lägen inom arbetsmarknadsregioner såsom Katrineholm eftersom det utlovar att tillväxt och arbetstillfällen kan skapas lokalt, relativt oberoende av den omgivande ekonomiska geografin och den pågående ekonomiska gravitationen mot de större centralorterna (Lewis & Donald 2010).

”Förvaltningschef NN lämnar lägesrapport om Palladium. Palladium är inte längre aktuellt som kulturhus för unga. Nytt alternativ finns för ungdomslokaler vid Lokstallarna som kommer att byggas om med scen, ungdomslokaler med mera. Ursprunget finns i charetten där det kom fram önskemål om ett kulturstråk.”³²

Citatet är hämtat från Kultur- och turismnämndens protokoll från mötet i december 2009 där tjänstemännen informerade om att Lokstallarna var ny lokal för Palladium verksamheten. I projektplanen för Lokstallarna, citerad tidigare, nämns inget om en framtida kulturarena för ungdomar i lokalerna. Projektet hade påbörjats när Palladium stängdes under 2009. Den tolkning som görs av händelseförloppet under 2009 är att berörda tjänstemän vid Kultur- och turismförvaltningen inordnade frågan om att leta lokal och utveckla konceptet med ett kulturhus för ungdomar i det ursprungliga Lokstallsprojektet. En kulturarena för ungdomar i Lokstallarna lanserades som en strategisk satsning gentemot kommunledningen, som man fick gehör för och som resulterade i en investeringsbudget om 6 miljoner.

”Kommunstyrelsen beslutade den 27 januari 2010 att ge Katrineholms Fastighets AB (KFAB) i uppdrag att genomföra ombyggnationen av Lokstallet, etapp I och II enligt då bifogat förslag [...] Något projekteringsunderlag förelåg inte vid beslutstillfället. Kostnaderna har blivit betydligt högre än ursprunglig bedömning, till stor del beroende på oförutsedda myndighetskrav men också högre kostnader även i andra delar.”³³

Att projektet kom att finansieras och drivas under kommunstyrelsen, inte Kultur- och turismnämnden, tyder på att det har bedömts ha strategisk betydelse för kommunen som helhet. Den strategiska betydelsen visar sig också genom att kommunledningen var beredd att fatta snabba beslut och på bristfälliga ekonomiska underlag. Redan efter ett år tillsköt Kommunstyrelsen 3,5 miljoner (posten oförutsedda fastighetsåtgärder) ytterligare för färdigställandet av stall 18-21 (äldre

---

³² Sammanträdesprotokoll 2009 12 08, §37, Kultur- och turismnämnden.

³³ Sammanträdesprotokoll 2011 06 22, § 150, Kommunstyrelsen.

ungdomar). Resterande kostnad för stall 14-17 (yngre ungdomar) skulle beräknas och budgeteras inför 2012.³⁴

De snabba besluten och höga summorna för en kulturarena för ungdomar i Lokstallarna ska ses mot bakgrund av att det var känt bland politiker och tjänstemän i Katrineholm sedan många år tillbaka att ungdomar efterfrågade ungdomsställen, men där ekonomiska resurser inte tillskötts för att åstadkomma det. Betydande medel läggs så plötsligt på ett omfattande och byggprojekt medan resurserna för den pågående ungdomsverksamheten dras ned; en situation som råder från 2009 och kommande år. De slutsatser som dras är att det inte var ungdomars fritidsbehov som var drivande för kommunledningen när det gällde Lokstallarna utan lokala utvecklingsmål avseende att öka ortens attraktivitet. Kultur- och turismförvaltningen kunde mobilisera resurser för att förverkliga sin vision genom att knyta an till ett "kreativa staden koncept", inbegripet en instrumentell syn på ungdomars kulturskapande (jfr Rimmer 2009, Khan 2010).

Delaktighet och produktivitet

"Under den tid då barn växer upp har samhället störst möjlighet att stimulera och utveckla ett livslångt kulturintresse. Alla barn och ungdomar ska ha likvärdiga möjligheter att få tillgång till kultur och att utveckla sina olika personliga förutsättningar. Satsningar på utveckling av ungdomars eget skapande och för en ung kultur på ungdomars egna villkor är av stor vikt för att ta tillvara ungdomars engagemang och deras möjlighet till inflytande."³⁵

"Ett brett kulturutbud, med möjligheter till eget kulturskapande samt attraktiva evenemang, bidrar till att invånare väljer att stanna på orten och attraherar nya invånare. Ett livskraftigt kulturliv är de bästa förutsättningarna för en livskraftig kommun något som det idag finns en mängd exempel på t ex Vara kommun och deras satsningar på ett konserthus. Kulturen har en betydelsefull roll i samhällsutvecklingen och är en resurs för utvecklingen av en plats, en ort där även de immateriella värdena räknas."³⁶

Mål för den lokala kulturpolitiken i Katrineholm speglar en rad nutida internationella kulturpolitiska strömningar kring barn och unga som är föremål för diskussion i forskning och samhälle (Buckingham & Jones 2001). I denna diskussion framhålls i regel

---

³⁴ Sammanträdesprotokoll 2011 06 22, § 150, Kommunstyrelsen.

³⁵ *Kultur och turismnämndens åtagande inför övergripande plan med budget 2011-2013*, Kultur- och turismnämndens handling nr 6/2010, s 1.

³⁶ *Kultur och turismnämndens åtagande inför övergripande plan med budget 2011-2013*, Kultur- och turismnämndens handling nr 6/2010, s 1.

som positivt den demokratisering som kulturpolitiken tycks genomgå när det gäller barns och ungdomars delaktighet och inflytande. Den demokratiska strömningen är särskilt tydlig i utredningen, handlingsplan, kulturplan och hur hälsoprojektet Ung kultur och Fritid gentemot ungdomarna profilerades när det gällde utveckling av verksamhet vid den framtida kulturarenan i Lokstallarna. I arbetet med projektet breddade förvaltningen sina kontaktytor med ungdomar i Katrineholm för att inhämta synpunkter och förslag.

I diskussionen uttrycks dock tveksamheter kring den koppling som alltmer tycks göras i kulturpolitiska sammanhang mellan synen på det aktiva barnet som ska ges delaktighet och inflytande i förhållande till mål om att deras kulturskapande aktiviteter ska leda till att de utvecklar och odlar särskilda kompetenser såsom kreativitet och innovationsförmåga (Buckingham 2003, Johanson 2010, Maisuria 2005). Dessa kompetenser avspeglar ett synsätt på den uppväxande generationens värde och roll för samhälle/marknad som växer sig starkare på flera politiska arenor – kulturpolitiken, utbildningspolitiken, den ekonomiska politiken och arbetsmarknadspolitiken – och som den kreativa staden konceptet också är präglad av. Pressen på unga människor att prestera och vara framgångsrika var än de befinner sig och gör ökar. I litteraturen varnas för att det finns en risk för att samhällsstöd till ungdomar blir mindre varierat och mer ensidigt fokuserar dessa slags egenskaper och prestationer, genom exempelvis olika typer av coaching (Hall & Thomson 2006, Rapp-Paglicci 2007).

I Katrineholms kulturplan för barn och unga anges att entreprenörskap och företagarganda utgör viktiga nyckelkompetenser bland en handfull andra, som verksamheten ska främja och utveckla.³⁷ I sin verksamhetsredovisning anger nämnden att deras satsning på en kulturarena för ungdomar bidrar till resultatmålen, ”Bra ungdomsverksamhet med inriktning på både sport och kultur i tätort och på landsbygd”, samt ” Kultur, sport och fritid – viktig tillväxt- och folkhälsofaktor”.³⁸

”Fortfarande konsumerar ungdomarna i hög grad verksamheten snarare än producerar den samma. Verksamhetens innehåll bygger således i liten omfattning på ungdomarnas egna förslag och idéer och dessa fungerar i skrivande stund inte som vägledande för verksamhetens innehåll och utveckling. De aktiviteter och arrange-

---

³⁷ *Kulturplan för barn och unga i Katrineholms kommun*, Kultur- och turismnämndens handling nr 10-11/2011.

³⁸ *Kultur- och turismnämndens redovisning av beredningsuppdraget gällande förändring av ramar med +/- 1,5 %*, Kultur- och turismnämndens handling nr 7/2010.

mang som erbjuds och initieras i verksamheten är exempelvis biljard, pingis, Tv-spel och dataspel samt fotografering och kreativa hörnan där de två sist nämnda aktiviteterna har ett betydligt mindre utrymme i verksamheten. Många gånger är aktiviteterna traditionellt manliga. Sammanställningen av de aktiviteter och arrangemang som anordnas i verksamheten visar på ett deltagande i verksamheten snarare än en delaktighet då verksamheten inte bygger på ett medskapande utan snarare på ungdomarnas vilja att hjälpa till och göra val i form av de aktiviteter som erbjuds.”³⁹

Citatet ovan från handlingsplanen för ett nytt koncept av ungdomsverksamheten speglar en ganska fördömande syn på ungdomar som inte självständigt initierar och producerar kreativa verksamheter, även om skulden också läggs på personalen för detta. Synsättet speglar att ungdomars delaktighet och inflytande över verksamhetsutveckling inte är förutsättningslöst, dvs att kulturskapande utgör den ram inom vilken ungdomar kan vara delaktiga och få inflytande. Det är sannolikt att visat intresse för kulturskapande styr vilka ungdomar som i praktiken ges inflytande i utformningen av ungdomsverksamheten. Det ska ses mot bakgrund av att barn och ungdomar tillhörande en välutbildad medelklass i större utsträckningar socialiseras till ett intresse för konst och kulturskapande aktiviteter än andra ungdomar (se t ex Belfiore 2002, Rapp-Paglicci 2007). Frågan är vilka förväntningar och krav som personalen kommer att ha på de ungdomar som söker sig till Lokstallarna, hur de kommer att förhålla sig till ungdomar som vill använda lokalerna endast som ”hängställe”, vilken mission som ligger i tjänstebeteckningen ungdomscoach gentemot ointresserade ungdomar och vilka praktiska konsekvenser det kan få. Kommer vissa kategorier av ungdomar att betraktas som icke önskvärda med avseende på att de uppfattas motverka mål om att attrahera kreativa grupper?

Avslutande diskussion

Jag har i min analys visat hur ett hälsoperspektiv har använts för att motivera Kultur- och turismnämndens förändring av ungdomsverksamheten i Katrineholm på i huvudsak två sätt. Genom att selektivt anknyta till expertis kring ungdomars fritid och hälsa i utredning och handlingsplan kunde avvecklingen av den befintliga fritidsgårdsverksamheten och omfördelning av resurser till en kulturarena för ungdomar göras med hänvisning till bättre vetande, expertis. Betoningen

---

³⁹ *Nytt koncept av ungdomsverksamheten*, Kultur- och turismnämndens handling nr 4/2010, s 2.

av ungdomars delaktighet, inflytande, och skapande på egna villkor som hälsofrämjande var sammankopplat med förväntningar om att ungdomars kulturella produktion skulle realisera Lokstallarna som en kreativ plats som skulle öka Katrineholms attraktivitet i linje med målsättningar i den lokala utvecklingspolitiken. Barn och ungdomsprojektets inriktning på barns och ungas hälsa, och den folkhälso-politiska inriktning som FHI-satsningen var ett resultat av, erbjöd nya verktyg för nämnd och förvaltning att realisera tidigare beslutade inriktningar och ambitioner.

Syftet med Barn- och ungdomsprojektet från initiativtagarnas sida var att öka ungdomars inflytande och delaktighet så att ungdomshuset Palladium skulle bli tillgängligt för fler. Utgångspunkten för satsningen var att Palladium inte hade blivit det "hängställe" som många ungdomar hade hoppats på. Hälsosatsningen kom istället att integreras i en planerings- och beslutsprocess där fritidsarenor för ungdomar minskade i Katrineholm. Det skedde genom nedläggning och neddragning av fritidsgårdsverksamhet och omfördelning av resurser för att expandera verksamheten med kulturskapande aktiviteter. Det här utfallet belyser ungdomars låga position när det gäller delaktighet och inflytande i utformning av fritidsverksamhet i förhållande till offentliga instansers intentioner. Ungdomar vars preferenser stämmer överens med offentliga instansers intentioner kan öka sitt inflytande och kan ur ett fördelningsperspektiv få tillgång till mer resurser än andra. Utfallet pekar på att det är viktigt med ett demokratiskt perspektiv i framtida hälsosatsningar kring ungdomars fritid och där frågan om hur resurser fördelas mellan ungdomar problematiseras.

Referenser

- Antonovsky, A. (1996), The salutogenic model as a theory to guide health promotion. *Health Promotion International*, vol. 11(1): 11–18.
- Bailey, C., Miles, S., & Stark, P. (2004), Culture-led Urban Regeneration and the revitalization of identities in Newcastle, Gateshead and the North East of England. *International Journal of Cultural Policy*, vol. 10(1):47-65.
- Baker, S., Bennett, A. & Homan, S. (2008), Cultural Precincts, Creative Spaces: Giving the Local a Musical Spin. *Space and Culture*, vol. 12(2):148-165.
- Belfiore, E. (2002), Art as a means of alleviating social exclusion: does it really work? A critique of instrumental cultural policies and social impact studies in the UK. *International Journal of Cultural Policy*, vol. 8(1):91–106.
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2005) *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Buckingham, D. (2003), Living in a Young Country?: Youthful Creativity and Cultural Policy in the United Kingdom. *Youth Cultures: Texts, Images and Identities*. Mallan, K. & Pearce, S. (red). Westport Connecticut, London: Praeger: 92-107.
- Buckingham, D. & Jones, K. (2001), New Labour's cultural turn: some tensions in contemporary educational and cultural policy. *Journal of education policy*, vol. 16 (1):1-14.
- Cooke, P. & Lazzeretti L. (2008), *Creative Cities, Cultural Clusters and Local Economic Development*. Cheltenham, UK: Edward Elgar.
- George, A. L. & Bennett, A. (2004), Process –Tracing and Historical Explanation. Chapter 10. *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*. London m fl: MIT Press.
- Glaeser, E.L. (2005), Review of Florida's the rise of the creative class. *Regional Science and Urban Economics*, vol. 35(5):593–596.

- Hall, C. & Thomson, P. (2006), Creative Partnerships? Cultural policy and inclusive arts practice in one primary school, *British Educational Research Journal*, vol. 33(3):315-329.
- Johanson, K. (2010), Culture for or by the child? “Children's culture” and cultural policy. *Poetics*, vol. 38(4): 386-401.
- Khan, R. (2010), Going “mainstream”: evaluating the instrumentalisation of multicultural arts. *International Journal of Cultural Policy*, vol. 16(2):184-199.
- Kunzmann, K. R. (2004), Culture, creativity and spatial planning. *Town Planning Review*, vol. 75(4):383-404.
- Landry, C. (2000), *The Creative City: a toolkit for urban innovators*. London, UK and Sterling, USA, Commedia Earthscan Publications.
- Lewis, N. M. & Donald, B. (2010), A New Rubric for “Creative City” Potential in Canada’s Smaller Cities. *Urban Studies*, vol. 47 (1): 29-54.
- Maisuria, A. (2005), The Turbulent Times of Creativity in the National Curriculum. *Policy Futures in Education*, vol. 3(2): 141-152.
- Nathan, M. (2007), The Wrong Stuff? Creative Class Theory and Economic Performance in UK Cities. *Canadian Journal of Regional Science*, vol. 30(3): 433-450.
- Rapp-paglicci, L. A. (2007), The Effects of Cultural Arts Programs on At-Risk Youth: Are There More Than Anecdotes and Promises?, *Journal of Social Service Research*, vol. 33(2):51-56.
- Rimmer, M. (2009), Instrumental” playing? Cultural policy and young people’s community music participation. *International Journal of Cultural Policy*, vol. 15(1):71-90.
- Scott, A. J. (2006), Creative cities: Conceptual issues and policy questions. *Journal of Urban Affairs*, vol. 28(1): 1-17.
- Skelton, T. & Valentine, G. (red.) (1998), *Cool Places: Geographies of Youth Cultures*. London: Routledge.

Willis, P. (1990), *Common Culture*. Milton Keynes: Open University Press.

Summary

In 2009, Katrineholm Municipality received funding from the Swedish National Institute of Public Health for local cross-sector initiatives to promote children's and young people's health. This report deals with one such initiative – the Young People's Cultural and Recreational Centre. The background of the initiative was that young people were dissatisfied with the way in which the Young People's House, which had opened a few years earlier in Katrineholm, had turned out. It had not become the kind of social hub and after-school hang-out many had hoped for, and social events were limited to occasional weekend concerts. Started by the former public health committee of Katrineholm Municipality, the initiative was designed to increase young people's influence on the activities offered by the Young People's House and their participation in them, with the aim of enhancing accessibility. The organisation responsible for the operations of the Young People's House was the culture and tourism committee. The culture and tourism committee started the Young People's House to create an arena for aesthetic and other cultural activities aimed at young people. However, initially, the resources allocated to the operations were inadequate. The report shows how this health-oriented initiative was absorbed into the ongoing efforts of the committee and its associated administration to phase out the youth centres in order to reallocate resources to a cultural arena for young people – an effort that came to be justified from a health perspective. The municipal executive eventually took over the responsibility for implementing the cultural arena in conjunction with a decision to house the arena in a group of old locomotive sheds. The locomotive sheds were extensively renovated and rebuilt, which was very costly. The report explains how the cultural arena was absorbed into municipal development policy, which presents spaces for cultural activities for young people as a way to enhance the community's appeal and attract creative inhabitants. The report discusses this course of events and its outcome in relation to issues of young people's participation and influence.

Linköping University

Department of Thematic Studies – Child Studies

